

نظام حقوقی حاکم بر ثبت شرکت در ترکیه برای اتباع ایرانی : مزایا و فرایندها

نویسنده: امیرحمزه زینالی (ارهان)

مدیر موسسه خدمات حقوقی بین المللی ارهان

ثبت شرکت در ترکیه برای اتباع ایرانی، با توجه به نزدیکی جغرافیایی و توافقات تجاری بین دو کشور، یکی از رایج‌ترین روش‌های مهاجرت کاری و سرمایه‌گذاری است. در سال ۲۰۲۶، قوانین ترکیه با هدف جذب سرمایه خارجی و شفافیت مالی، تسهیلات جدیدی را پیش‌بینی کرده‌اند. با توجه به سهم بزرگ ایرانی‌ها در ثبت شرکت در ترکیه و سرمایه‌گذاری از این طریق در ادامه، راهنمای جامع و مختصری از مراحل و انواع شرکت‌ها را بررسی می‌کنیم. بدیهیست این مقاله به صورت کلی و جهت آشنایی به مقررات و فرایندها نوشته شده است و هرکس قصد سرمایه‌گذاری در این کشور و ثبت شرکت دارد باید با یک وکیل دادگستری بین‌المللی آشنا به زبان ترکی و فارسی مشورت نموده و از خدمات او بهره‌مند گردد. این موضوع از این جهت اهمیت دارد که در طول هشت سال گذشته که در این حوزه فعالیت داشته‌ام بسیار دیده‌ام که افراد غیرمتخصص با وعده اخذ اقامت صرف اشخاص را درگیر ثبت شرکت و هزینه‌های ناشی از اداره آن کرده‌اند در حالی که صرف ثبت شرکت در ترکیه جهتی برای درخواست اقامت نیست. انحلال شرکت و خاتمه فعالیت‌های آن نیز هزینه‌های سنگینی را بر اشخاص تحمیل می‌کند.

۱. دو نوع شرکت رایج در ترکیه

بر اساس قانون تجارت ترکیه (TTK)، دو نوع شرکت بیشترین کاربرد را برای ایرانیان دارند:

الف) شرکت با مسئولیت محدود (Limited Şirket)

بر اساس قانون تجارت ترکیه (Türk Ticaret Kanunu - TTK) به شماره ۶۱۰۲، شرکت با مسئولیت محدود (Limited Şirket) رایج‌ترین و محبوب‌ترین قالب شرکتی برای سرمایه‌گذاران خارجی و فعالیتهای تجاری کوچک و متوسط در ترکیه است. طبق ماده ۵۷۳ قانون تجارت ترکیه، شرکت با مسئولیت محدود توسط یک یا چند شخص حقیقی یا حقوقی تحت یک عنوان تجاری تشکیل می‌شود. سرمایه این شرکت مشخص بوده و مجموع سهام اصلی (Esas Sermaye) نامیده می‌شود. برخلاف شرکت‌های تضامنی، شرکا در قبال دیون شرکت مسئولیت شخصی ندارند و تنها در قبال شرکت به پرداخت سرمایه‌ای که تعهد کرده‌اند، متعهد هستند (ماده ۵۷۳، بند ۲).

- **تعداد شرکا:** حداقل ۱ و حداکثر ۵۰ نفر است.
- **سرمایه اولیه حداقل** ۵۰,۰۰۰ لیر (طبق آخرین به‌روزرسانی‌ها برای سال ۲۰۲۶)، توصیه می‌شود مبلغ بالاتری جهت اخذ اقامت در نظر گرفته شود. (ماده ۵۸۰). ارزش هر سهم نمی‌تواند کمتر از ۲۵ لیر باشد (ماده ۵۸۳).
- **مزیت:** مناسب برای کسب‌وکارهای کوچک و متوسط؛ مسئولیت شرکا تنها به میزان سهم‌الشرکه آن‌هاست. برخلاف شرکت‌های سهامی (A.Ş)، در شرکت با مسئولیت محدود الزامی به تادیه ۲۵٪ سرمایه در زمان ثبت وجود ندارد و شرکا می‌توانند کل سرمایه را ظرف ۲۴ ماه پس از ثبت پرداخت کنند؛ مگر اینکه برای اخذ اجازه کار (Çalışma İzni) اقدام کنند که در آن صورت رویه متفاوتی حاکم است.
- **نقل و انتقال سهام (ماده ۵۹۵):** نقل و انتقال سهام در شرکت لیمیتد نسبت به شرکت سهامی تشریفات بیشتری دارد که شامل: تنظیم سند انتقال در دفترخانه رسمی (Noter)، تصویب انتقال توسط مجمع عمومی شرکا (مگر در اساسنامه خلاف آن قید شده باشد). و ثبت در دفتر سهام شرکت و دفتر ثبت تجاری (Ticaret Sicili).

- **مسئولیت در قبال بدهی‌های عمومی (ماده ۶۷۳ TTK و ماده ۳۵ قانون AATUHK)**

طبق رویه قضایی و قانون تحصیل مطالبات عمومی (قانون شماره ۶۱۸۳) در صورتی که شرکت قادر به پرداخت بدهی‌های دولتی (مانند مالیات و حق بیمه SGK) نباشد، شرکا به نسبت سهم خود در سرمایه شرکت، مسئولیت شخصی و مستقیم دارند. این یک استثنا بر اصل «عدم مسئولیت شخصی شرکا» است.

- **نکات کلیدی برای وکلای ایرانی (چالش‌های کاربردی)**

- ✓ محدودیت فعالیت: شرکت‌های لیمیتد نمی‌توانند در حوزه‌هایی مانند بانکداری، بیمه و صرافی فعالیت کنند (این حوزه‌ها در انحصار شرکت‌های سهامی A.Ş است).
- ✓ کنترل مدیریتی: در اساسنامه می‌توان حق «وتو» یا شرایط خاصی برای عزل و نصب مدیران پیش‌بینی کرد که برای شرکای اقلیت ایرانی جهت حفظ امنیت سرمایه بسیار حیاتی است.

(ب) شرکت سهامی (Anonim Şirket)

شرکت سهامی (Anonim Şirket - A.Ş) در نظام حقوقی ترکیه، پیشرفته‌ترین و منعطف‌ترین قالب تجاری است که شباهت بسیاری به «شرکت سهامی خاص و عام» در حقوق ایران دارد. این شرکت تحت حاکمیت قانون تجارت ترکیه (TTK) به شماره ۶۱۰۲ (مواد ۳۲۹ تا ۵۶۳) قرار دارد.

۱- تعریف و ماهیت حقوقی (ماده ۳۲۹)

طبق ماده ۳۲۹ قانون TTK، شرکت سهامی شرکتی است که سرمایه آن مشخص و منقسم به سهام بوده و مسئولیت آن تنها محدود به دارایی‌های خود شرکت است.

نکته کلیدی: برخلاف شرکت با مسئولیت محدود، در شرکت سهامی، سهامداران هیچ‌گونه مسئولیت شخصی در قبال دیون شرکت (حتی بدهی‌های دولتی مانند مالیات و بیمه) ندارند، مشروط بر اینکه عضو هیئت مدیره نباشند. مسئولیت آن‌ها تنها تا سقف مبلغ اسمی سهامی است که تعهد کرده‌اند (ماده ۳۲۹، بند ۲).

۲. سرمایه و ساختار سهام (مواد ۳۳۲ و ۴۸۰)

حداقل سرمایه: طبق آخرین مصوبه هیئت وزیران ترکیه (اجرائی از سال ۲۰۲۴ و ۲۰۲۶)، حداقل سرمایه برای شرکت‌های سهامی غیرعمومی ۲۵۰,۰۰۰ لیر ترکیه است (ماده ۳۳۲).

سیستم سرمایه ثبت شده: برای شرکت‌هایی که سیستم سرمایه ثبت شده (Kayıtlı Sermaye) را می‌پذیرند، حداقل سرمایه ۵۰۰,۰۰۰ لیر است.

تادیه نقدی: در زمان ثبت، حداقل ۲۵٪ از ارزش اسمی سهام تعهد شده نقدی باید در یک حساب بانکی مسدود شود (ماده ۳۴۴). مابقی باید ظرف ۲۴ ماه پرداخت گردد.

۳. مدیریت و نمایندگی (مواد ۳۵۹ و ۳۶۵)

اداره شرکت سهامی بر عهده هیئت مدیره (Yönetim Kurulu) است:

تعداد اعضا: هیئت مدیره می‌تواند تنها از یک نفر (حقیقی یا حقوقی) تشکیل شود (ماده ۳۵۹).

شرط تابعیت: هیچ الزامی برای تابعیت ترک یا اقامت اعضای هیئت مدیره در ترکیه وجود ندارد.

مدت تصدی: حداکثر برای مدت ۳ سال انتخاب می‌شوند و انتخاب مجدد آن‌ها بلامانع است (ماده ۳۶۲).

۴. انواع سهام و انتقال آن (مواد ۴۸۴ و ۴۹۰)

یکی از برتری‌های شرکت سهامی، سهولت در نقل و انتقال مالکیت است:

سهام بی‌نام و بانام: شرکت می‌تواند سهام بانام (Nama Yazılı) یا بی‌نام (Hamiline Yazılı) صادر کند.

انتقال آزادانه: در شرکت‌های سهامی، اصل بر آزادی انتقال سهام است و برخلاف شرکت لیمیتد، نیازی به تایید مجمع عمومی یا ثبت در دفترخانه (Noter) برای اعتبار انتقال وجود ندارد (ماده ۴۹۰). انتقال سهام بی‌نام صرفاً با قبض و اقباض (Handover) انجام می‌شود.

مزیت مالیاتی: طبق قانون مالیات بر درآمد ترکیه، اگر سهام یک شرکت سهامی بیش از ۲ سال نگهداری شود، سود حاصل از فروش آن از مالیات معاف است (مزیتی که شرکت لیمیتد فاقد آن است).

تعداد شرکا: حداقل ۱ نفر (حقیقی یا حقوقی).

سرمایه اولیه: حداقل ۲۵۰,۰۰۰ لیر.

مزیت: مناسب برای پروژه‌های بزرگ؛ قابلیت عرضه در بورس و اعتبار بالاتر در معاملات بین‌المللی.

۵- چرا شرکت سهامی (A.Ş.) برای سرمایه‌گذار ایرانی برتر است؟

امنیت حقوقی بالاتر: در صورت بروز بدهی‌های مالیاتی یا بیمه‌ای بزرگ برای شرکت، اموال شخصی سهامدار ایرانی در امان است (برخلاف شرکت لیمیتد که شرکا مسئولیت نسبی دارند).

اعتبار بین‌المللی: برای شرکت در مناقصات بزرگ دولتی ترکیه یا همکاری با بانک‌های اروپایی، قالب A.Ş. اعتبار بسیار بیشتری دارد.

تنوع فعالیت: فعالیت در حوزه‌هایی مانند صرافی، انبارداری عمومی، و بیمه تنها در این قالب مجاز است.

ورود به بورس: تنها این نوع شرکت قابلیت تبدیل شدن به شرکت سهامی عام و عرضه در بورس استانبول (BIST) را دارد.

ج: مراحل قانونی ثبت شرکت (گام به گام)

فرآیند ثبت شرکت در ترکیه معمولاً بین ۳ تا ۷ روز کاری زمان می‌برد:

۱. تعیین آدرس: انتخاب یک دفتر واقعی (حقیقی) یا دفتر مجازی (Sanal Ofis).

۲. تنظیم اساسنامه: تدوین اساسنامه در سیستم MERSİS و تایید آن در دفترخانه (Noter).

۳. اخذ شماره مالیاتی: دریافت کد مالیاتی (Vergi Numarasi) برای سهامداران غیر ترک.
 ۴. واریز سرمایه: واریز حداقل ۲۵٪ از سرمایه اولیه به حسابی به نام شرکت (در شرکت‌های سهامی الزامی است).
 ۵. ثبت در اتاق بازرگانی (ITO): نهایی کردن ثبت و دریافت روزنامه رسمی.
 ۶. تایید امضا و دفاتر: مراجعه به نوتر برای تایید نمونه امضای مدیرعامل و پلمب دفاتر قانونی.
- فرآیند ثبت اکنون به صورت ۱۰۰٪ الکترونیکی از طریق سامانه مرکزی انجام می‌شود و حضور فیزیکی تنها برای تایید امضا در دفترخانه (Noter) الزامی است. بر اساس الزام به شفافیت مالی (UBO)، ثبت اطلاعات «ذینفع نهایی» (Ultimate Beneficial Owner) در سامانه MERSİS اجباری شده است تا از پولشویی جلوگیری شود.

د: مزایای ثبت شرکت برای اتباع ایرانی

ثبت شرکت در ترکیه فراتر از یک فعالیت تجاری، ابزاری برای مدیریت زندگی بین‌المللی است:

- ۱- اخذ اقامت کاری: (Çalışma izni) با ثبت شرکت و استخدام ۵ کارمند ترک (طبق ضوابط)، مدیر ایرانی می‌تواند اجازه کار دریافت کند که پس از ۵ سال منجر به شهروندی می‌شود. ثبت شرکت در ترکیه به تنهایی منجر به دریافت کارت اقامت نمی‌شود، بلکه بستری است که از طریق آن می‌توانید برای یکی از انواع اقامت‌های قانونی (معمولاً اقامت کاری) اقدام کنید. در سال ۲۰۲۶، با توجه به سخت‌گیری‌های جدید در اعطای اقامت‌های توریستی، مسیر «ثبت شرکت + اجازه کار» به یکی از مطمئن‌ترین روش‌ها تبدیل شده است. سرمایه شرکت باید حداقل ۱۰۰,۰۰۰ لیر (ترجیحاً بیشتر برای جلب نظر اداره کار) باشد و سهم شما نباید کمتر از ۴۰٪ باشد. حقوقی که برای خودتان به عنوان مدیرعامل در سیستم رد می‌کنید باید متناسب با جایگاه مدیرعامل (معمولاً ۲.۵ تا ۴ برابر حداقل دستمزد) باشد.
- ۲- دسترسی به بازارهای جهانی: عبور از تحریم‌ها و امکان مرادده مالی با سیستم بانکی بین‌المللی (SWIFT).
- ۳- هزینه پایین نگهداری: در مقایسه با کشورهای اروپایی، هزینه‌های اجاره، حقوق و انرژی در ترکیه رقابتی‌تر است.

۴- معافیت‌های مالیاتی: در صورت فعالیت در مناطق آزاد تجاری (Free Zones) یا پارک‌های فناوری (Teknopark)، معافیت‌های گسترده‌ای در مالیات بر درآمد و ارزش افزوده وجود دارد.

۵- نکات حیاتی (هشدارهای حقوقی)

کد مالیاتی شخصی: قبل از هر اقدامی، سهامداران باید کد مالیاتی انفرادی دریافت کنند.

مشاور مالی: (Mali Müşavir) طبق قانون ترکیه، داشتن یک حسابدار رسمی ترک برای هر شرکت اجباری است.

تغییرات ۲۰۲۶: نظارت بر منشاء پول (Anti-Money Laundering) شدت یافته است؛ لذا انتقال سرمایه باید از مبادی رسمی بانکی یا صرافی‌های مجاز صورت گیرد.

منابع و مراجع معتبر برای مطالعه بیشتر

برای اطمینان از صحت قوانین جاری، مراجع زیر معتبرترین منابع هستند:

- Invest in Turkey (ispat.gov.tr). وبسایت رسمی سازمان سرمایه‌گذاری ریاست جمهوری ترکیه.
- Turkish Commercial Code (Türk Ticaret Kanunu). متن اصلی قانون تجارت ترکیه.
- Istanbul Chamber of Commerce (ito.org.tr). وبسایت اتاق بازرگانی استانبول برای بررسی رویه‌های اجرایی.
- Revenue Administration (gib.gov.tr). سازمان امور مالیاتی ترکیه برای اطلاع از آخرین نرخ‌های مالیاتی.
- Official Gazette (resmigazete.gov.tr). برای رصد آخرین تغییرات و بخشنامه‌های دولتی در مورد اتباع خارجی.